

१५. श्री कृष्णप्रकाश श्रेष्ठ

[मवन् २०६० साल आश्विन ११ गते रोज १ का दिन आयोजित समारोहमा "नेपाली भाषाको सिर्जना, अनुसन्धान तथा प्रचार-प्रसारमा कष्टसाध्य रूपमा संलग्न भई चार दशकअघिदेखि नेपाली वाङ्मयको सेवामा समर्पित भइरहे वापत" प्रदान गरिएको सवन् २०५८ सालको पुरस्कार 'जगदम्बा-श्री' ग्रहण गरेपछि श्री कृष्णप्रकाश श्रेष्ठले व्यक्त गर्नुभएको उद्गार। यो उद्गार 'नेपाली' त्रैमासिक अङ्क १७६ बाट उद्धृत गरिएको हो ।]

मदन पुरस्कार गुठीका अध्यक्षज्यू, सदस्यज्यूहरू, मदन पुरस्कारविजयी विद्वान् रेवतीरमण खनालज्यू, नायवबडागुरुज्यू, उपस्थित महिला तथा सज्जन बृन्द !

मदन पुरस्कार गुठीको साधारण मभाले विदेशमा रहेर पनि नेपाली भाषाको सिर्जना, अनुसन्धान तथा प्रचारप्रसारमा कष्टसाध्य रूपमा संलग्न भई चार दशक अघिदेखि नेपाली वाङ्मयको सेवामा समर्पित भइरहेवापत सवन् २०५८ सालको 'जगदम्बा-श्री' पुरस्कार मलाई दिने निर्णय गरेकोवाट म अत्यन्तै हर्षविभोर हुन पुगेको छु। मेरो लागि यो अहोभाग्य हो। नेपाली साहित्य जगतको ज्यादै प्रतिष्ठित र गरिमामय यो महत्त्वपूर्ण पुरस्कार मलाई प्रदान गरिएकोमा मदन पुरस्कार गुठीका मान्यवर सदस्यहरूप्रति आन्तरिक हृदयदेखि आभार तथा कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु।

यहानेर कृन् कुराको पनि स्मरण गराउन चाहन्छु भने तीन दशकअघि जगदम्बा प्रेम, ललितपुरवाटै ई.सं. १८७५ तिर नेपालको सर्वप्रथम अध्ययन भ्रमण सम्पन्न गरी रुसमा नेपालविद्याको जग लगाउने प्रसिद्ध रूसी प्राच्यविद् इभान पाभ्लोभिच मिनायेभ (ई.सं. १८४०: १८८०) को लेखनीवाट निस्सृत नेपाल वृत्तान्तको मेरो अनुवाद पुस्तकाकार रूपमा 'इ.पा. मिनाएभको नेपाल' (वि.सं. २०२८) भन्ने शीर्षकमा प्रकाशित हुन पुगेको थियो। यसरी मेरो एउटा प्रथम प्रकाशित कृति र अहिले मलाई प्रदान गरिएको पुरस्कार जगदम्बाकै नामसित जोडिनुलाई मैले एउटा शुभसूचक प्रतीकको रूपमा लिएको छु।

एक कलमजीवीको हैसियतले मैले आफ्नो जीवनको दुई तिहाई हिस्सा मातृभूमिबाट निकै टाढा रहेर रुसमा बिताएको भए तापनि नेपालको एक लब्धप्रतिष्ठ साहित्यिक

संस्थावाट आफ्नो श्रमको उच्च मूल्याङ्कन भई जगदम्बा-श्री पुरस्काररूपी साहित्यिक सम्मान प्राप्त भएको यस सुखद क्षणमा मेरो मथिङ्गलमा नाना धरीका विचारहरू चक्कराइ-रहेका छन् मलाई जगदम्बा-श्री पुरस्कार प्रदान गरिएकोवाट जहाँ रहे तापनि आफ्नो देशको वर्चस्ववृद्धिका लागि आफूसक्दो कार्य गर्ने एक नेपालीको श्रमको उचित कदर कुनै न कुनै दिन मातृभूमिले अवश्य गर्दो रहेछु भन्ने मेरो आन्तरिक भावनामा बल थपिएको छ ।

मेरो जन्मभूमि नेपाल हो जहाँ मेरो जीवनको प्रारम्भिक एक तिहाई हिस्सा वितेको थियो । हस चाहिँ मेरो कर्मभूमि वन पुगेको छ जहाँ मेरो जीवनको दुई तिहाई वितेको छ । मेरो जीवनको सर्वस्व भन्नु नै मेरा प्रकाशित र अरु प्रकाशको उज्यालो पाउन नसकेका नेपाली र हसी भाषामा लेखिएका मेरा रचनाहरू हुन् । केवल कलम चलाएर नै भए पनि नेपाल र हसका बीच एउटा साहित्यिक सम्पर्क माध्यमको रूपमा देशको किञ्चित् सेवा गर्न सक्ूला कि भन्ने मेरो इच्छा हो । विश्वको जुनसुकै भागमा बसे तापनि एक नेपालीको नाताले आफ्नो सीप र क्षमताको आधारमा मातृभूमि नेपालको सेवा गर्न सकिन्छ भन्ने मेरो धारणा छ । विश्वको ऊण्डै छ खण्डको एक खण्ड भूभागमा फैलिएको संसारको सबभन्दा विशाल देशसंग आकाश छुन लम्किरहेको हिमालयको काखमा अवस्थित आफ्नो मातृभूमिलाई एक साहित्यिक सूत्रले जोड्ने प्रयासमा नै मैले आफूलाई समर्पित गर्ने अठोट गर्दै आएको छु । मेरो सामर्थ्य र क्षमता भन्नु नै हसी भाषाको ज्ञान हो र मेरो अभीष्ट पनि साहित्य नै हो । नेपाली साहित्यका विरुवाहरूलाई यथासम्भव हसमा सार्ने हसी साहित्यका फूलहरूलाई नेपाली माटोमा फुलाउने मेरो आन्तरिक चाहना रहेको छ । प्रारब्धले नै यो अभिभारा मेरो काँधमा सुम्पेको मलाई अनुबोध हुन्छ । मेरो मातृभूमिले यही अभिभारा बोक्न मलाई हसी भाषा र साहित्यको अध्ययनार्थ मास्को पठाएको पो हो कि भन्ने मलाई लाग्न थालेको छ । चार दशकअघि हसी भाषा सिक्न थाल्दा नै संस्कृतसित सामञ्जस्य राख्ने यस भाषाको रूपलावण्यले मलाई हसी भाषाप्रति स्नेह उत्पन्न गराएको थियो । हसी साहित्यको अध्ययन गर्न थालेपछि मैले हसी भाषाका अमर कृतिहरू नेपालीमा उल्था गर्न थालेको थिएँ । फलतः हसी महाकवि अलेक्सान्द्र पुशिकनको खण्डकाव्य 'जिप्सी' (वि. सं. २०२५) हसी भाषाबाट सौँधै नेपालीमा अनूदित पहिलो कृतिको रूपमा फुल्कन पुग्यो ..... हसी साहित्यका कृतिहरूको नेपालीमा र नेपाली कृतिहरूको हसीमा अनुवादका साथै हसी भाषामा नेपाल विषयक केही मौलिक कृतिहरू प्रस्तुत गरेबापत हस लेखक सङ्घको सदस्यता प्रदान गरिनुका साथै हसी वाङ्मय प्रज्ञाप्रतिष्ठानबाट मलाई पुशिकन स्वर्णपदकबाट विभूषित गरियो । एक नेपालीलाई हसी साहित्य जगत्बाट गरिएको कदरलाई मैले नेपालप्रति नै हसी मित्रहरूको हार्दिक सद्भावनाको रूपमा लिएको छु ।

रेडियो मास्कोबाट सन् १९६३ को अक्टोबरमा नेपाली भाषाको प्रसारण सुरु भएदेखि नै म यस प्रसारणमा संलग्न रहेको छु । प्रसारणको माध्यमबाट पनि रसियाली तथा सोभियत साहित्यको परिचय नेपालीहरूलाई दिने सौभाग्य मलाई प्राप्त भएको थियो । सन् साठी र सन्तीको दशकमा रूसमा नेपाली साहित्यिक गतिविधिको एक संस्थापकको रूपमा रहने सौभाग्य मलाई प्राप्त भएको थियो, यद्यपि त्यो रूसी भाषाबाट नेपालीमा सोझै अनुवादको प्रारम्भिक चरण थियो । पछि मास्कोबाट प्रगति प्रकाशन तथा रादुगा प्रकाशनबाट नेपाली भाषामा पुस्तकहरू प्रकाशित हुन थाल्यो । यी प्रकाशनगृहहरूसित सम्बन्धित भएर मैले नेपालीमा अलेक्सान्द्र पुशकिन, मिखाइल लेर्मोन्तोभ, लेभ तोल्सतोय, इभान तुर्गेनेभ, अलेक्सान्द्र ग्रीन, मार्क्सिम गोर्की, मिखाइल शोलोखोभ प्रभृति विख्यात रूसी लेखककविहरूका केही अमर कृतिहरू र रूसी बालसाहित्यका पुस्तकहरूलाई नेपाली पाठकसमक्ष प्रस्तुत गर्ने सम्भावना भएको थियो । खास गरी रूसी साहित्यका कृतिहरूको प्रकाशनमा रादुगा प्रकाशनको गहकिलो योगदान रहने आशा राखिएको थियो । तर सोभियत सङ्घको विघटनका साथै नेपालीमा पुस्तक प्रकाशन बन्द हुनुका साथै रूसमा ४ दशक यतादेखि संलग्नता रहेको रेडियो मास्कोबाट नेपाली प्रसारण पनि स्थगन गरियो । हाल रूसमा प्रकाशनको स्वतन्त्रता हुनुका साथै कम्प्युटर प्रविधिको उपयोगको सुविधा छ तर स्रोत र साधनको अभावले गर्दा निजी स्तरमा पुस्तक प्रकाशन गर्ने सम्भावना छैन । अहिलेको यस्तो परिस्थितिमा दुई देशबीच साहित्यिक आदानप्रदानमा नेपाली पक्षको पनि दायित्व हुन्छ भन्ने मलाई लागेको छ ।

नेपाली साहित्यको एक अध्येताको हैसियतले आफूलाई सकभर नेपालका लेखककविहरूको निकटमा राख्ने सक्दो प्रयास गर्दै आएको छु । पहिले हरेक तीन वर्षमा नेपाल जाने सम्भावना पाइरहेको थिएँ र नेपाली साहित्यकारहरूसँगको प्रत्यक्ष साक्षात्कारबाट लाभान्वित हुने गरेको थिएँ । स्वदेश पुरदा तीन वर्षको अन्तरालमा समेत नेपाली साहित्यले निकै लामो फडको मारिसकेको रहेछ भन्ने अनुभव गर्दथेँ । साहित्य सिर्जनाको निम्ति स्वदेशको परिवेश अनिवार्य हुन्छ भन्ने मेरो धारणा छ । तसर्थ मैले नेपाली साहित्य र संस्कृतिको अनुसन्धानलाई आफ्नो लेखनको मुख्य विषय बनाउनुका साथै रूसी भाषाबाट नेपालीमा साहित्यानुवादको बाँफो खेत जोत्ने किञ्चित् प्रयास गर्दै आएको छु । विदेशमा धेरै वर्ष बिताउनुपर्दा देशको वर्तमान साहित्यिक गतिविधिबाट समेत अनभिज्ञ रहनुपर्ने हुन्छ । यो मेरो आफ्नो भोगाइ हो । गत: चार दशकभित्र नेपालमा कैयौँ साहित्यिक र भाषिक आन्दोलनहरू सम्पन्न भइसकेका छन् र अहिलेको नेपाली साहित्य सन् ५० वा ६० को दशकको भन्दा एकदमै भिन्न भइसकेको आभास हुन्छ । यो विकासको द्योतक हो भन्ने मलाई लाग्छ । साहित्य सधैं एउटै धरातलमा रहिरहन सक्तैन र रहनु पनि हुन्न । पछिल्लो समयमा नेपाली साहित्यमा लेखक र कृतिहरूको सङ्ख्यामा मात्र वृद्धि भएको

नभई त्यसमा गुणात्मक वृद्धि भएको छ भन्दा अतिशयोक्ति हुनेछैन। विभिन्न क्षेत्रमा अनुसन्धान कार्यमा पनि नेपाली विद्वानहरूले पहिले जस्तो केवल परिचयात्मक लेख र कृतिहरूको मात्र रचना गरेको नभई विश्लेषणात्मक कृतिहरू पनि लेखिन र प्रकाशित हुन थालेका छन्। अब नेपालको विषयवस्तुमा विदेशी अनुसन्धानकर्ताहरूको लेखनमा मात्र हामीले निर्भर हुनुपर्ने अवस्था छैन। यो ज्यादै खुसीको कुरा हो, यद्यपि नेपालप्रति विदेशी विद्वानहरूको दृष्टिकोणबाट अनभिज्ञ रहन सकिदैन। विदेशी विद्वानहरूले अङ्ग्रेजीमा लेखेका नेपाल विषयक पुस्तकहरूवारे नेपालीहरूलाई तुरुन्तै अवगत हुने भए तापनि रसियाली विद्वानहरूका यस्ता कृतिहरू चाहिँ ओछेलमै परिरहेका छन्। रसियाली नेपालविद्हरूका अनुसन्धानमूलक कृतिहरूको नेपाली भाषामा अनुवादको व्यवस्था हुनसके बेस हुने थियो भन्ने ठान्दछु।

हाम्रा महाकवि लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाबाट सुरु गरिएको नेपाली साहित्यलाई अङ्ग्रेजी भाषामा अनुवाद गर्ने परम्परालाई विकसित गर्दै लैजाने प्रक्रिया हाल अघि बढिरहेको छ। केही नेपाली साहित्यिक कृतिहरूले यमरी अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा प्रवेश गरेका छन्। हालसालै रुस सीआईएस नेपाल उद्योग वाणिज्य सङ्घका उपाध्यक्ष श्री जीवा लामिछानेको प्रकाशनमा अङ्ग्रेजी भाषामा आधुनिक नेपाली कविताहरू तथा निबन्धका गरी ३ सङ्ग्रहहरू प्रकाशित भएका छन्। नेपाली साहित्यलाई विश्वसाहित्यको आँगनमा पुऱ्याउने यो स्तुत्य कार्य हो। अङ्ग्रेजी भाषाको उस्तो चलनचल्ती नभएको रुस तथा पूर्व सोभियत सङ्घका गणतन्त्रहरूलाई समेत ध्यानमा राखी रुसी भाषामा नेपाली साहित्यको प्रकाशनको पनि व्यवस्था गरिनु आवश्यक छ भन्ने ठान्दछु। स्मरण रहोस्, सन् १९८५ मा ताशकन्दमा सम्पन्न भएको एसिया तथा अफ्रिका लेखक सम्मलेनमा लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाद्वारा प्रस्तुत भाषणको रुसी अनुवादको माध्यमबाट नै यस भूखण्डका विद्वान तथा साहित्यकारहरूले सर्वप्रथम नेपाली साहित्यको परिचय पाएका थिए। फलतः रुसमा नेपालविद्याका संस्थापक इभान मिनायेभको कार्यलाई अगाडि बढाउँदै रुसी विद्वान तथा विदुषीहरूले नेपाली भाषा, साहित्य, इतिहास, संस्कृतिको क्षेत्रमा सन् ६० को दशकदेखि व्यापक अध्ययन गर्न थालेका थिए। सबै रसियाली नेपालविद्हरूसँग मेरो व्यक्तिगत परिचय हुनुका साथै रुसमा नेपालविद्याको विकासको प्रत्यक्षदर्शी बन्ने सुयोग पनि मलाई प्राप्त भयो। यसैको आधारमा 'रुसमा नेपालको छवि' (वि.सं. २०५६) शीर्षकको पुस्तक प्रकाशमा ल्याउन समर्थ भएँ।

गतः चार दशकभित्र रुसी नेपालविद्हरूको अनुसन्धानको परिणामस्वरूप नेपालसम्बन्धी दसौँ पुस्तकहरू प्रकाशित भएका छन्। नेपाली दन्त्यकथा, कथा र कविताहरूले पनि रुसी भाषामा पुनर्जन्म पाएका छन्। अहिलेसम्म रुसी भाषामा नेपालको इतिहास, अर्थतन्त्र, राजनीति, संस्कृति एवं साहित्यसम्बन्धी अनुसन्धानात्मक कृतिहरूका अतिरिक्त, 'नेपाली कविहरू', (ई.सं. १९८५), 'नेपाली कविहरूका कविता'

(ई.सं. १९६२), लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाका 'सङ्कलित रचनाहरू' (ई.सं. १९८८), कथासङ्ग्रह 'आमाको ममता', (वि.सं. १९६७) दन्त्यकथासङ्ग्रह, 'यमलोकमा जिउँदो मान्छे', (ई.सं. १९७१), 'स्वस्थानी', (ई.सं. १९८६) शीर्षकमा अनूदित कृतिहरू प्रकाशमा आएका छन् । 'नेपाली हसी शब्दकोश' (ई.सं. १९६८) तथा 'हसी नेपाली शब्दकोश' (ई.सं. १९७५)का साथै नेपालको साहित्यकै विषयमा चाहिँ 'नेपाली साहित्य' (ई.सं. १९६४), 'नेपाली कविताको कथा' (ई.सं. १९७०), 'आधुनिक नेपाली काव्यमा मानव, समाज, धर्म' (ई.सं. १९८५), 'नेवारी साहित्य' (ई.सं. १९८५) आदि पुस्तकहरू प्रकाशित भएका छन् । यस समयवर्धिमा हसमा नेपाली भाषा र साहित्यको अध्ययन तथा अनुवादको फाँटमा मैले पनि केही श्रम लगाउने मौका पाएको कुरा उल्लेख नगर्न सकिँन । तर इतिहासविद् इल्या रेदको, अर्थशास्त्री गेन्नाडी याकोभ्न्योभ, भाषाविद् निकोलाई कोरोल्योभ, साहित्यविदुषी ल्युदमिला आगानिना, कलाविदुषी येभ्रेलिनजा गानेभ्स्काया प्रभृति लब्धप्रतिष्ठ नेपालविद्हरूको देहावसानपश्चात् हसमा नेपालविद्याको विकास केही हदसम्म अवरूढ भएको प्रतित हुन्छ । हसको वर्तमान अवस्थामा नेपालविद्हरूका कृतिहरूले प्रकाशनको अवसर पाइरहेका छैनन् । हसी भाषामा प्रकाशनार्थ मैले तयार पारेका नेपाली दन्त्यकथासङ्ग्रह, नेपाली किम्बदन्ती सङ्ग्रह, नेपाली उत्सवपर्व, नेपाली कथासङ्ग्रह, नेपाली स्रष्टा र साहित्य आदि कतिपय पुस्तकहरू पनि अप्रकाशित नै रहेका छन् । पछिल्लो समयमा हसमा नेपालविद्याको विकासको लागि विभिन्न अनुसन्धान संस्थानहरूमा कार्यरत् हसी नेपालविद्हरूलाई एकबद्ध गरी नेपालविषयक अनुसन्धानलाई अगाडि बढाउने सम्भावना रहेको छ र म यस क्षेत्रमा संलग्न पनि छु । यसको परिणामस्वरूप 'नेपालको संस्कृति: परम्परा र आधुनिकता' (ई.सं. २००१) र 'नेपाल सहस्राब्दीहरूको संघारमा' (ई.सं. २००२) शीर्षकमा दुई गहकिला लेखसङ्ग्रहहरू प्रकाशमा आएका छन् । भाषाका पर्खालले गर्दा नेपालको विषयमा हसी भाषामा निस्कने नेपालविद्हरूका कृतिहरू नेपालीहरूले पढ्न नपाउने स्थिति छ भने हसी विद्वानहरू पनि नेपाली भाषामा प्रकाशित कृतिहरूबाट अनभिज्ञ नै रहेको पाइन्छ । यस स्थितिमा परिवर्तन ल्याउन हसी भाषाका कृतिहरूको अनुवाद र प्रकाशनको चाँजोपाँजो मिलाउनु आवश्यक छ । अहिले हसको अवस्थामा नेपाल राजकीय प्रज्ञाप्रतिष्ठान, त्रिभुवन विश्वविद्यालय, नेपाल तथा एसियाली अध्ययन संस्थान, मदन पुरस्कार गुठी जस्ता प्राञ्जिक तथा शैक्षिक संस्थाहरूको सहभागितामा नेपाल पक्षबाट पहल गरिनु जरुरी छ भन्ने लागेको छ । नेपाल र हसका विद्वानहरूको कृतिहरूको संयुक्त प्रयासबाट यो सम्भव हुने ठान्दछु । यसै गरी नेपाली र हसी लेखककविहरूका कृतिहरूका पनि पारस्परिक अनुवाद संयुक्त सङ्कलनहरूको प्रकाशनको व्यवस्था गर्न सके हुन्थ्यो । म यस दिशामा प्रयासरत छु ।

इन्टरनेटको यस युगमा अहिले मलाई ती दिनहरूको अनायासै सम्झना भइरहेको छ जतिखेर मातृभूमिबाट निकै टाढा रहनुपर्दा दैनिक जीवनमा नेपाली भाषाको उपयोग विरलै हुनुका साथै नेपाली पत्रपत्रिका र पुस्तकहरूको अध्ययनको समेत अभावमा नेपाली भाषाका विरल शब्दहरू नै विर्सन बेर नलाग्ने अनुभव हुन थालेको थियो । कथंकदाचित् यस्तो नहोओस् भन्ने उद्देश्यले मास्कोमा अध्ययनरत नेपालीहरूले हस्तलिखित रूपमा नै भए पनि सुरुमा किरण नामक साहित्यिक पत्रिका प्रकाशित गर्न थालेका थिए । तत्पश्चात् पूर्व सोभियत सङ्घका विभिन्न सहरहरूबाट समेत ज्योति, रांको, ज्वाला, फिलिङ्गा, फिल्को, सिरेंटो, कोसेली, पालुवा, रारा, नौलो मुस्कान, सङ्घर्ष, प्रगति, कवितैकविता, पल्पसा, जन मैत्री, तिमीमा आदि शीर्षकहरूमा पत्रिकाहरू जुल्केका थिए । सोभियत रूसमा प्रकाशनमा राज्यको पूर्ण नियन्त्रण हुँदा मास्कोमा नेपाली भाषामा नेपाली छात्रसङ्घको मुखपत्र र अन्य पत्रिकासमेत टंकणयन्त्रको सहायताबाट केही प्रति मात्र निकाल्न सकिन्थ्यो । त्यतिखेरको अवस्थामा काठमाडौँबाट मुद्रित रूपमा किरण पत्रिकाका केही विशेषाङ्कहरू प्रकाशमा ल्याउन सकिएको थियो । यसै परम्परालाई कायम राख्दै हाल रूस सीआईएस नेपाल उद्योगवाणिज्य सङ्घको मुखपत्र सार्धवाह प्रकाशित हुने गरेको छ । यस वाणिज्यदूत पत्रिकाको सम्पादनको अभिभारा म वहन गर्दछु ।

रूसमा उच्चशिक्षा हासिल गर्ने साहित्यप्रेमीहरूले नै सर्वप्रथम रूसी भाषाबाट सोभै नेपाली भाषामा अनुवादको शुभारम्भ पनि गरेका हुन् भन्न पाउनु कम गर्वको कुरा होइन । रूसी भाषाको केही ज्ञान हासिल भइसकेपछि सम्पन्न रूसी साहित्यका केही कृतिहरूको नेपाली भाषामा अनुवाद गर्ने ध्येयले विश्व साहित्यानुवाद संस्थानको सञ्चालन गर्ने निर्णय लिई रूसी साहित्यका केही कृतिहरूको नेपालीमा रूपान्तरण र काठमाडौँबाट प्रकाशन पनि गरिएको थियो । त्यसताका यसरी साहित्यिक अभ्यास आरम्भ गर्नेहरूमध्ये हाल मेरा केही साहित्यिक बन्धुहरूले आ-आफ्नो विषयका पुस्तकहरू नेपाली भाषामा मात्र नभई अङ्ग्रेजी तथा रूसी भाषामा समेत प्रकाशित गराउनुका साथै रूसी साहित्यको प्रचारप्रसार गरी मौलिक कथा, कविता, निबन्ध र उपन्यासहरूसमेत प्रकाशित गर्न थालेको देख्न र सुन्न पाउँदा खुसी लाग्नु स्वाभाविकै हो । यस परिप्रेष्यमा श्री आनन्दबहादुर थापा, श्री नीलाम्बर आचार्य, श्री सोमनाथ पौडेल, श्रीमती मीना आचार्य, डा. बलराम अर्याल, डा. महादेव साह स्वर्णकार, डा. लोकेन्द्र शर्मा, डा. भीष्म आचार्य, श्री चन्द्रकान्त आचार्य, श्री कन्हैया नासनानी, श्री विष्णुबहादुर सिंह, डा. जंगब चौहान, डा. मधुकृष्ण श्रेष्ठ प्रभृतिको नामोल्लेख गर्न चाहन्छु । यसरी रूसी भाषाका ज्ञाता मेरा साहित्यिक बन्धुहरूले नेपाली साहित्यको श्रीवृद्धिमा योगदान पुऱ्याइरहेकोबाट मलाई विशेष गर्वको अनुभव हुन्छ ।

नेपाली साहित्यको सिर्जनामा हसको भूमि पनि उर्वर नै रहेको छ। यहाँ अध्ययन गर्ने साहित्यप्रेमी नेपाली विद्यार्थीहरूका रचनाहरूका अतिरिक्त बेला बेलामा हसको यात्राभ्रमणमा आएका बालकृष्ण सम, लक्ष्मीप्रसाद देवकोटा, केदारमान व्यथित, विजय मल्ल, भूपि शेरचन, भीमनीधि तिवारी, दौलतविक्रम विष्ट प्रभृति हाम्रो दिवङ्गत मूर्धन्य लेखककविहरू र अहिले पनि हाम्रो माफमा रहनुभएका स्वनामधन्य कविवर श्री माधवप्रसाद घिमिरे, श्री कुमार जवाली, श्री दिनेश अधिकारी, श्री लक्ष्मण लोहनी, डा. वानीरा गिरी, श्री भीम उदास, श्रीमती रञ्जना उदास प्रभृतिको लेखनीबाट हसको भूमिमा रचिएका कृतिहरू उल्लेख्य छन्। नेपाली लेखककविहरूको लेखनीबाट मास्को वसाईकालमा रचिएका कृतिहरूको सङ्कलन पनि कुनै दिन प्रकाशमा आउला भन्ने आशा छ।

हस सीआईएस नेपाल उद्योगवाणिज्य सङ्घ एक साहित्यिक संस्था नभए तापनि केही नेपाली उद्यमी तथा साहित्यप्रेमी नेपालीहरूको सत्प्रयासबाट र साहित्यानुरागी शाही नेपाली राजदूत श्री लीलाप्रसाद शर्मा, हसमा विश्व खाद्य कार्यक्रमका वरिष्ठ संयोजक नेपाली कवि श्री भीम उदास प्रभृतिको तत्परताबाट हाल मास्कोमा नेपाली साहित्यिक गतिविधि जारी नै रहेको छ। अहिले यस्तो गतिविधिमा गुणात्मक परिवर्तनसमेत देखापरेको छ भन्न सकिन्छ। गतः समयमा हसी लेखककविहरूसँग मिलेर नेपाल हस साहित्य गोष्ठीहरूको आयोजना गरिनुका साथै हसी नेपालविदहरूको समेत सहभागितामा विभिन्न सन्दर्भमा नेपाली संस्कृति आदि विषयक सम्मेलनहरूको पनि आयोजना हुने गरेको छ। केही समय यतादेखि मास्कोमा रहेका केही साहित्यप्रेमीहरूको प्रयासबाट डा. मधुकृष्ण श्रेष्ठको सम्पादकत्वमा पाँच भाषे (नेपाली, अङ्ग्रेजी, हसी, हिन्दी तथा नेवारी) साहित्यिक इन्टरनेट पत्रिका 'स्वतन्त्र नेपाल' (www.freenepal.com) को सञ्चालन भएको छ। यसै पत्रिकाका प्रायोजक श्री शम्भुप्रसाद रिजालको सहयोगमा काठमाडौँमा कवि भीमदर्शन रोकाको सम्मान गरी उहाँका कविताहरूमा आधारित गीतहरूको क्यासेट "... तारा नउदाएको आकाश" पनि विमोचन गरिएको थियो। मलाई यस इन्टरनेट पत्रिकाको एक सल्लाहकारको कार्यभार सुम्पिएको छ। भूमण्डलीकरणको अहिलेको युगमा विश्वव्यापी इन्टरनेटको माध्यमबाट नेपाली बाङ्गमयको प्रचार-प्रसारको व्यापक सम्भावना देखापरेको छ। यसका साथै परम्परागत पुस्तक प्रकाशनको औषित्य यथावत् नै छ। तर यसका लागि व्यक्तिगत प्रयास मात्र पर्याप्त हुँदैन, संस्थागत प्रयास पनि हुनु आवश्यक छ। विश्वको छ खण्डको एक खण्ड भूभाग ओगट्ने हसमा पनि हामीले नेपाली साहित्य र संस्कृतिको परिचय दिनु आवश्यक छ भन्ने मेरो ठनाइ रहेको छ।

मदन पुरस्कार गुठीको तर्फबाट मलाई जगदम्बा-श्री पुरस्कार प्रदान गरिनुलाई मैले हसमा रहेका नेपाली बन्धुहरूको साहित्यिक गतिविधिको उच्च मूल्याङ्कनको द्योतक

मानेको छु। मलाई यस पुरस्कारले भविष्यमा अझ केही गर्न सक्नु भन्ने प्रेरणा प्रदान गरेको छ र यस विचारलाई अवश्य पनि म एकलैले नभई सबैको सामूहिक प्रयासबाट मात्र साकार तुल्याउन समर्थ हुनेछु। निःसन्देह नै जुनसकै कार्यको सफलताका लागि पनि देशमा शान्ति र स्थिरताको वातावरण अनिवार्य हुन्छ। देश कुरुक्षेत्रतर्फ उन्मुख भइरहेको स्थितिमा सिर्जनात्मक क्रियाकलापहरू ठप्प हुने कुरा निर्विवाद नै छ। तसर्थ नेपालमा चिरशान्ति कायम होस् र देशको चौतर्फी विकासको ढोका खुलोस् भन्ने अभ्यान्तरिक कामना व्यक्त गर्दै मदन पुरस्कार गुठीप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापनसहित यो छोटो मन्तव्य यहीं दुइछाउने अनुमति माग्दछु।

धन्यवाद !

